

AD 419

ПРОБЛЕМИ НА МИГРАЦИЯТА И БЕЖАНЦИТЕ

Приета: прот. № 11 от 10.10.2005г., прот. № 20 от 30.10.2008г.; изм. прот. № 11 от 17.09.2011 г.; изм. прот. № 15 от 24.06.2016г.

Лектор: проф.дин Веселин Цанков

АНОТАЦИЯ

Поради безспорната актуалност и значимост на тези въпроси за Република България, те са предмет на политика, законодателно уреждане и практика в унисон с общите политики и норми на Правото на ЕС.

Вече няколко години с любезното съдействие на Представителството на Службата на Върховния комисар за бежанците при ООН, на Офиса на Международната организация по миграция в България, на МВНР, на МВР, на МТСП, на МП, на Държавната агенция за бежанците при МС, на Държавната агенция за българите в чужбина, се преподава дисциплината Миграционно и Бежанско право в Република България.

През последните години въпросите свързани с българското гражданство, въобще с правния статус на отделния индивид, стават все по актуални и значими. От една страна те са свързани с личния статус на личността, а от друга с публичноправната сфера, с държавността, с такива важни понятия като народ на държава, с формиране на изборните представителни органи.

Все повече придобива актуалност българското гражданство във връзка с отпадане на Република България от негативния визов списък през 2000 г. и възможността за безвизово пътуване на българските граждани в страните-членки на ЕС.

Поради трудните икономически условия в Р България за периода 1990-2000 г. според Националния статистически институт над 700 000 български граждани са напуснали страната ни по икономически причини. Тези хора живеят и работят в чужда страна. Те искат да запазят българското си гражданство. От друга страна много лица от българските общности зад граница желаят да възстановят или да придобият по натурализация българско гражданство.

За гражданите на страните – членки на ЕС възниква освен съответното национално гражданство и своеобразно допълнително гражданство – гражданин на ЕС, което включва своеобразни права и задължения. Република България е член на ЕС и тези въпроси ще бъдат на дневен ред.

Българското гражданство е предмет на Конституционна, законова и подзаконова уредба. Има практика на Конституционния съд.

Съществена новост произтича от подписването от страна на Република България през м. ноември 1997г. на Европейската конвенция за гражданството и от ратифицирането и със закон от Парламента.

Особено съществен е въпросът с гражданството и статутите на лицата с постоянно местоживееене в чужбина при реализиране на избирателните права в Република България. Факт е, че това оказва съществено влияние върху публичната сфера и цялостния обществен живот у нас.

Представя се реалната фактическа ситуация и систематичното място на тези въпроси в международен и във вътрешен план, правната уредба и организационните аспекти на проблемите.

Предложената програма цели по-добро изясняване на същността на миграционните и бежанските въпроси, с аспект права на човека, национална сигурност и може би най-важното – формиране на необходимите знания, умения и нагласа за практическа работа по тези въпроси.

Представят се реални случаи, анализират се възможните практически разрешения. Ползва се съдебна практика и реални документи от практиката (молби, административни и съдебни решения), с които се запознават студентите.

ОСНОВНИ ЦЕЛИ

Курсът цели да създаде умения за работа с имигранти, с лицата, които търсят особена закрила, с лицата търсещи промяна в гражданството. Създава се възможност за получаване на прагматична правна подготовка и нагласа за професионалната реализация на студентите. Предложеният курс обхваща на първо място изясняване на правното понятие „гражданство”, „лице без гражданство”, „множество гражданства”, „гражданство на ЕС”, „имигрант”, „бежанец” и „лице, което търси закрила” в международноправен и вътрешноправен план. На второ място студентите се запознават с включващите клаузи, следвани от прекратяващите и изключващите клаузи. Разглеждат се специалните случаи отново в теоретичен и практически план. Курсът завършва с преглед на процедурите по прилагане на различните производства. Паралелно се разглеждат релевантните закони и развитието на Aquis communautaire по въпроса.

ПРЕДПОСТАВКИ

Курсът е препоръчителен за студенти, които работят с английски език и имат компютърна грамотност. Подходящ е за специализации, свързани с Международното право, Хуманитарно право, Миграционно и бежанско право, Публичната администрация и други.

СТАТУТ И СТРУКТУРА

специалност	статут	Кредити	редовно обучение		заочно обучение	
			л	с у общ	л	с у общ
Публична администрация	Задължителна	3	40	40	25	25

СЪДЪРЖАНИЕ НА КУРСА

Схема на лекционния курс - основни въпроси

1. Общ преглед на миграционните процеси и явления. Миграционна обстановка в Европа и в България. Понятията миграция, емиграция, имиграция, гражданство, лица без гражданство, гражданство на ЕС, особена закрила (убежище, статут на бежанец, хуманитарен статут, временна закрила).
2. Понятието миграция във вътрешноправен аспект. Значение на тези процеси за преодоляване на демографската криза. Статистически данни, правна уредба и практика. Тенденции. Възможности за натурализация и интеграция в Република България.
3. Проблемите на убежището като специфична част от тази обстановка. Систематично място на проблемите на търсещите особена закрила в аспект на международноправната защита правата на човека и на националната сигурност.

4. Регистрацията на български граждани и чужденци – необходимо условие за усъвършенстване на идентификационните процеси и за подобряване на миграционния контрол в страната. Видове и особености.
5. Понятие за виза, за видове разрешени статута на пребиваване на чужденци на територията на Република България, за особена закрила. Историкоправни аспекти. Съвременни международноправни и вътрешноправни аспекти на миграцията, гражданството и убежището.
6. Международноправни актове и документи определящи понятието „емигрант“, „имигрант“, „гражданство“, „лице без гражданство“, „бежанец“. Понятието „бежанец“ според Конвенцията от 1951 г. и Протокола от 1967г. за статута на бежанците.
7. Същност и съдържание на правното понятие „гражданство“. Разграничение от сходни и близки понятия поданство и гражданство лица без гражданство, двойно и множествено гражданство, гражданство на ЕС. Производства и ред за обжалване.
8. Български общности зад граница. Правна уредба. Отношение към българското гражданство.
9. Международни правителствени и неправителствени организации работещи по миграционни въпроси и с бежанци. Система и компетенции. Взаимоотношения и взаимодействие.
10. Национални актове, регламентиращи въпросите по миграцията, гражданството и търсещите закрила лица.
11. Права на човека, на гражданина, на личността. Място на правата на имигранта и на бежанца сред тях. Бележки относно понятията гражданско състояние, статут, статус, гражданска регистрация. Статут на чужденец, на гражданин на ЕС и на търсещите особена закрила. Статут на вече получилите различни форми на особена закрила.
12. Производство за определяне статус на пребиваване на чужденец.
13. Производства за особена закрила. Понятие и систематично място. Необходимост от въвеждане на специализирани, хармонизирани с общите положения на Правото на ЕС административни производства. Критерии за въвеждането им. Правни възможности за защита на имигрантите и на бежанците. Специфични особености на защитата при: достъп до производство; в хода на производството за предоставяне съответния статут; след приключването му.
14. Използване в някои страни на ЕС на „търпимост без легален правен статус“. Проблеми и особености на настоящия етап.
15. Възможности за обжалване. Преглед на практиката и на тенденциите в нея. Представяне на някои интересни и дискуссионни от правна гледна точка съдебни решения и анализ на съдебната практика.

МЕТОДИ НА ОЦЕНЯВАНЕ

Проверката на знанията е в края на курса и се осъществява с писмен изпит по два въпроса от конспекта.

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Нормативни актове

1. Конституция на Република България

2. Европейска конвенция за гражданството
3. Конвенция за статута на бежанците на ООН и Протокол на ООН за статута на бежанците. Други актове на ООН.
4. Актове на Съвета на Европа по тези въпроси
5. Актове на ЕС по тези въпроси
6. Закон за българското гражданство
7. Закон за чужденците в Р България
8. Закон за влизане, пребиваване и напускане на Република България от граждани на ЕС и членове на техните семейства
9. Закон за убежището и бежанците

Препоръчителна литература

1. Цанков, В., Н. Христова Миграционно и Бежанско право, 2011, 278 стр., изд. на ВУЗФ (учебник с приложения) – **основен учебник !!!**
2. Цанков, В., Българските общности зад граница – правни аспекти., С, 2009, изд. на Албатрос, 366 стр.
3. Христова, Н., Административноправен статут на чужденците в Република България, С, 2008
4. Маркова, Пл., Права на работниците мигранти, С., 2008, 339 стр.
5. Радева, М., Ж. Донкова, Права и задължения на чужденците с предоставен статут на бежанец и хуманитарен статут в Република България, С. 2008, 158 стр.
6. Закрила на бежанците и ролята на ВКБООН, изд. на ВКБООН, 2007-2008, 30 стр.
7. Борисов, О., Права и задължения на малцинствата според международното право, С., 2007, 154 стр.
8. Всички материали от Програмата за академично обучение на Представителството на ВКБООН за Република България

Сайт www.unhcr.org

AD 419

ПРОБЛЕМИ НА МИГРАЦИЯТА И БЕЖАНЦИТЕ

Лектор: проф.дин Веселин Цанков

1. Миграционна обстановка в Европа и в България. Общ преглед на миграционните процеси и явления.
2. Понятие за чужденец. Критерии за различните категории чужденци. Видове правна уредба. Особенности според критерия разрешен срок на пребиваване.
3. Визи и разрешения за пребиваване. Условия и ред за издаване и обжалване.
4. Проблемите на убежището, като специфична част от имиграционната обстановка.
5. Регистрацията на български граждани и чужденци – необходимо условие за усъвършенстване на идентификационните процеси и за подобряване на миграционния контрол в страната.
6. Същност и съдържание на правното понятие “гражданство”. Разграничение от сходни и близки понятия поданство и гражданство; лица без гражданство.
7. Двойно и множествено гражданство, гражданство на ЕС. Производства свързани с българското гражданство и ред за обжалване.
8. Български общности зад граница. Правна уредба.
9. Понятието “право на убежище” – историко-правни аспекти; международноправни аспекти; вътрешноправни аспекти.
10. Международноправни актове и документи (ООН, СЕ, ЕС), определящи понятията „убежище” и “бежанец”. Понятието “бежанец” според Конвенцията от 1951 г. и Протокола от 1967 г. за статуса на бежанците. Включващи и изключващи клаузи.
11. Разширение на понятието “бежанец”. Основни разновидности. Вътрешно разселени лица, бежанци на място, бежанци в орбита и т.н.
12. Национални актове, определящи понятието “бежанец”. Период 1920 – 1930 г.и 1992-2010 г. Разграничение на понятието “бежанец” от други близки понятие.
13. Статут на търсещите особена закрила в България. Понятие. Разновидности и особености.
14. Правно положение на получилите статут на бежанец.
15. Правно положение на получилите статут на убежище и на хуманитарна закрила.
16. Понятие и систематично място на производството за предоставяне на статус на бежанец.
17. Необходимост от въвеждане на хармонизирани производства в ЕС и от различни видове производства.
18. Факти, подлежащи на установяване – доказателствена тежест.
19. Методи и средства за установяване на фактите.
20. Компетентни държавни органи и неправителствени организации по въпросите на бежанците. Представителство на Службата на Върховния комисар на ООН за бежанците в Република България.
21. Правни възможности за защита на бежанците в хода на производството и след приключването му.

22. Правната фигура на търпимост без правен статут – понятие и приложение на този статут в Република България.
23. Административно обжалване при ускорено производство пред съответните административни съдилища.
24. Обжалване пред ВАС. Понятие и особености.

Писмен изпит с два въпроса от конспекта !

ПРЕПОРЪЧИТЕЛНА ЛИТЕРАТУРА

Нормативни актове

10. Конституция на Република България
11. Европейска конвенция за гражданството
12. Конвенция за статута на бежанците на ООН и Протокол на ООН за статута на бежанците. Други актове на ООН.
13. Актове на Съвета на Европа по тези въпроси
14. Актове на ЕС по тези въпроси
15. Закон за българското гражданство
16. Закон за чужденците в Р България
17. Закон за влизане, пребиваване и напускане на Република България от граждани на ЕС и членове на техните семейства
18. Закон за убежището и бежанците

Препоръчителна литература

9. Цанков, В., Н. Христова Миграционно и Бежанско право, 2011, 278 стр., изд. на ВУЗФ (учебник с приложения) – **основен учебник !!!**
10. Цанков, В., Българските общности зад граница – правни аспекти., С, 2009, изд. на Албатрос, 366 стр.
11. Христова, Н., Административноправен статут на чужденците в Република България, С, 2008
12. Маркова, Пл., Права на работниците мигранти, С., 2008, 339 стр.
13. Радева, М., Ж. Донкова, Права и задължения на чужденците с предоставен статут на бежанец и хуманитарен статут в Република България, С. 2008, 158 стр.
14. Закрила на бежанците и ролята на ВКБООН, изд. на ВКБООН, 2007-2008, 30 стр.
15. Борисов, О., Права и задължения на малцинствата според международното право, С., 2007, 154 стр.
16. Всички материали от Програмата за академично обучение на Представителството на ВКБООН за Република България

Сайт www.unhcr.org